

جریان سازی سه پدیده رسانه‌ای

فیلم ۲۰۱۲

سایت ویکی لیکس

سریال الحسن و الحسین

به اهتمام

دکتر عبدالله بیچرانلو

پژوهشکده هنر و رسانه

گروه‌های «سینما و تلویزیون» و «مطالعات ارتباطی و رسانه‌های جدید»

پژوهشکده فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ، ارشاد و اسلامی

فهرست مطالب

۷	سخن ناشر
۹	پیشگفتار

فصل اول - پروژه رسانه‌ای ۲۰۱۲ و رویکرد نوین هالیوود به آخرالزمان

۱۷	۱. جریان‌شناسی پروژه ۲۰۱۲
	سیاوش صلواتیان
۲۵	۲. سینمای سیاسی هالیوود
	دکتر محمدهادی همایون

فصل دوم - پدیده رسانه‌ای ویکی لیکس

۳۱	۱. پیشینه سایت ویکی لیکس
	سیاوش صلواتیان
۴۱	۲. تحلیل آثار و پیامدهای جریان رسانه‌ای ویکی لیکس
	دکتر محمد سلطانی‌فر

فصل سوم - مجموعه تلویزیونی الحسن و الحسین

۵۳	۱. بررسی ابعاد رسانه‌ای مجموعه تلویزیونی الحسن و الحسین (علیهما السلام)
	دکتر عبدالله بیجرانلو
۶۵	۲. واکنش‌های علمای اسلام به تصویرپردازی از پیامبر و ائمه (ع)
	سیاوش صلواتیان
۷۳	۳. بازنمایی چهره‌های مقدس در هنر غرب مسیحی و ایران اسلامی
	دکتر سیده راضیه یاسینی

سخن ناشر

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات به منظور دستیابی به اهداف و وظایف خود نشست‌هایی با موضوع‌های گوناگون در حوزه فرهنگ، هنر و ارتباطات برگزار می‌کند تا از این رهگذر فضای گفت‌وگو و تبادل نظر میان نخبگان فرهنگی کشور، و نقد و بررسی مسائل و مشکلات مبتلا به جامعه را فراهم سازد.

مجموعه پیش رو، نتیجه چهار نشست در خصوص «جریان‌سازی سه پدیده رسانه‌ای» است که گروه‌های «سینما و تلویزیون» و «مطالعات ارتباطی و رسانه‌های جدید» پژوهشکده هنر و رسانه پژوهشگاه برگزار کرده‌اند.

یادآوری می‌شود مطالب گفته شده از سوی سخنران، لزوماً بازتاب و بیانگر دیدگاه‌های مسئولان پژوهشگاه نیست.

پیشگفتار

یکی از مهم‌ترین کارکردهای مؤسسات تحقیقاتی مانند پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، رصد، پایش و دیده‌بانی محیط پیرامون خود است. در وضعیت مطلوب، نتیجه و محصول این پایش، می‌تواند به سیاستگذاری یا حتی قانونگذاری در کشور منجر شود. گاهی نیز ممکن است از بروز چالش‌ها و بحران‌ها جلوگیری کند یا مانع از برهم خوردن احتمالی تعادل در نظام اجتماعی شود یا به نوعی موجبات اسکان (انطباق) یک سیستم را در برابر وضعیت در حال بروز، فراهم کند.

پژوهشکده هنر و رسانه این پژوهشگاه، در دو سال گذشته تلاش کرده تا با رصد و پایش جریان‌های رسانه‌ای مهم و اثرگذار داخلی و بین‌المللی، نقش دیده‌بانی خود را ایفا کند؛ در سال ۱۳۸۸ با فاصله اندکی از تأسیس شبکه ماهواره‌ای فارسی ۱، تلاش کرد تا ضمن معرفی جامع این شبکه و برنامه‌های آن، آثار و پیامدهای ناشی از تماشای این شبکه بر خانواده ایرانی و همچنین فضای اجتماعی کشورمان را در نشستی علمی، بررسی کند. مطالب ارائه شده در این نشست، در مجموعه‌ای با عنوان «رسانه‌ها و فرهنگ عمومی» از سوی

۱۰ ■ جریان‌سازی سه پدیده رسانه‌ای

پژوهشگاه منتشر شده است. در اواخر سال ۱۳۸۸ نیز با اوج گرفتن جریان رسانه‌ای ۲۰۱۲، یا به عبارت بهتر، پروژه رسانه‌ای ۲۰۱۲، این موضوع نیز در پژوهشگاه بررسی شد.

البته در هر دو مورد، فعالیت پژوهشگاه به برگزاری این دو نشست محدود نبود و در ادامه با راه‌اندازی جریانی فرهنگی، چه در سطح رسانه‌ها و چه در فضای دانشگاه‌ها، محافل مشابه تلاش شد. ابعاد این دو جریان روشن شود. هدف از بررسی پروژه رسانه‌ای ۲۰۱۲، آگاهی‌بخشی به جامعه در خصوص محصولات رسانه‌ای منتشر شده در این زمینه (مانند فیلم‌های سینمایی، مستند و همچنین کتاب‌های پرشمار در این زمینه) بود که به نوعی به منظور آماده‌سازی و فضا‌سازی در جهت اهداف سیاسی غرب و به‌ویژه آمریکا دنبال می‌شود. این پروژه که با سوءاستفاده از کنجکاوی و ابهام مردم جهان درباره آخرالزمان، اجرا شده است، همانند تمهید و زمینه‌سازی صورت گرفته برای ورود جهان به سال ۲۰۰۱، به دنبال فضا‌سازی در خصوص سال ۲۰۱۲ به منظور بهره‌برداری سیاسی مورد نظر است.

جریان رسانه‌ای دیگری که پژوهشگاه به طور جدی به آن پرداخت، موضوع «ویکی‌لیکس» بود؛ که ابعاد رسانه‌ای و بخشی از ابعاد سیاسی آن در یک نشست، بررسی شد. هدف از بررسی این موضوع نیز آگاهی‌بخشی به سیاست‌گذاران رسانه‌ای کشور بود تا در پوشش اخبار مربوط به ویکی‌لیکس و نیز نقل اخبار منتشر شده (یا به عبارت بهتر، افشا شده) از ویکی‌لیکس با هشیاری و آگاهی بیشتری عمل کنند و حداقل پاسداشت را از منافع کشورمان در برخورد با این جریان رسانه‌ای، دیپلماتیک و امنیتی داشته باشند.

سومین جریان رسانه‌ای مهم که پژوهشگاه بر آن متمرکز شد، سریال تلویزیونی «الحسن و الحسين (علیهما السلام)» بود. این مجموعه که با

سرمایه‌گذاری یک شرکت کویتی ساخته و در آستانه ماه مبارک رمضان ۱۴۳۲ ه. ق، (۱۳۹۰ شمسی) در بسیاری از شبکه‌های تلویزیونی خصوصی یا ماهواره‌ای کشورهای عربی پخش شد، اگرچه به دلیل ضعف در ساخت و پرداخت هنری و تلویزیونی، با استقبال ویژه‌ای از سوی مخاطبان روبه‌رو نشد، اما جریان پر حجم رسانه‌ای متمرکز بر آن که با نقش‌آفرینی برخی شبکه‌های تلویزیونی عربی از جمله شبکه روتانا الخلیجیه، متعلق به شاهزادگان سعودی به راه افتاد، باعث اهمیت یافتن آن شد. از سوی دیگر، روایت تاریخی خاص و نیز به‌کارگیری بازیگرانی در نقش امامان معصوم (ع)، که با نمایش عینی چهره آنها همراه بود، واکنش علمای اسلام را در پی داشت. این جریان رسانه‌ای نیز در دو نشست بررسی شد که چکیده بحث‌های آن، در مجموعه حاضر تقدیم شده است.

لازم است از تلاش و مساعدت همه همراهمانی که در تدوین این مجموعه یاریگر ما بوده‌اند، تشکر و قدردانی شود؛ نخست از خبرگانی که در نشست‌های تخصصی پژوهشگاه حضور یافتند و مطالب ارزنده‌ای را مطرح کردند. همچنین از دو معاونت پژوهشی و اجرایی پژوهشگاه برای مساعدت در برگزاری نشست‌ها و چاپ و انتشار مجموعه حاضر، تقدیر می‌شود.

از آقای دکتر محمدعلی خبری، رئیس محترم پژوهشکده هنر و رسانه و خانم‌ها: دکتر سیده راضیه یاسینی، کتایون قهرمانی، شهناز شفیع‌خانی و شکوفه صمدی که در برگزاری نشست‌ها و آماده‌سازی مجموعه حاضر، در دو گروه «سینما و تلویزیون» و «مطالعات ارتباطی و رسانه‌های جدید»، ما را یاری کردند، بسیار سپاسگزارم.

عبدالله بیجرانلو

مدیر گروه‌های «سینما و تلویزیون» و «مطالعات ارتباطی»